

Test og tidlig indsats i Silkeborg Kommune

HENRIETTE ROMME LUND, NATIONALT VIDENCENTER FOR LÆSNING, INTERVIEWER
LENE LERCHE JØRGENSEN, LÆSEKONSULENT OG HELLE KATHRINE WRANG KLINGE, LEDENDE TALE-HØREKONSULENT, SILKEBORG KOMMUNE

I Silkeborg Kommune samarbejder sundhedsplejersker, pædagoger, lærere, tale-hørekonsulenter, tosprogs konsulenter, læsekonsulenter – ja, også bibliotekarerne og tandlægerne er med, om en målrettet og systematisk tidlig indsats for at identificere og støtte børn i risiko for at udvikle sprog- og læsevanskeligheder.

Sammen med den professionelle faglige vurdering er test og opfølgning på testresultater det helt centrale redskab, og alle kommunens børn, særligt børn i risikogrupper, følges tæt. Lige fra de er helt små, til når de senere går i dagtilbud og skole. Samtidig anvendes nogle af de samme test. Det gør resultaterne sammenlignelige og anvendelige på tværs af dagtilbud og skole og derfor lettere at samtale om for de forskellige fagprofessionelle.

Selvom alle samarbejder om at sikre, at ingen børn med sprog- eller læsevanskeligheder overses, er det ikke ensbetydende med, at problemet kan elimineres. Det ser kommunens læsekonsulent Lene Lerche Jørgensen og ledende tale-hørekonsulent Helle Kathrine Wrang Klinge som et udtryk for, at test identificerer problemet, men ikke løser det. For dem er det væsentligste derfor, at der handles på de konkrete data, som testene genererer.

Mark og Anna, fra 0 til 3 år

Nyfødte Mark bor i en etageejendom i Silkeborg, hans mor er 20 år gammel, hun er alene om at forsørge ham, og hendes sidste afsluttede uddannelse var 9. klasse. Nyfødte Anna bor i et parcelhus, hen-

des forældre har begge videregående uddannelser, og hendes far er ordblind.

Hvorfor skal vi nu vide det, kan man spørge? Det skal vi, fordi sundhedsplejersken spørger ind til netop dette, når hun kommer på sit besøg, når børnene er 4-6 måneder gamle. Forældrenes uddannelse og eventuelle læse- og skrivevanskeligheder er nemlig faktorer, der kan sige noget om, om Mark og Anna er i såkaldte risikogrupper. Sundhedsplejersken undersøger også, om det er muligt at skabe øjenkontakt med Mark og Anna, samt om de kan deltage i en pludre-samtale, der begge er væsentlige grundsten i en dialog.

Mark og Anna – en case

For at beskrive, hvordan de arbejder med test og tidlig indsats i Silkeborg Kommune, har centret sammen med Lene Lerche Jørgensen og Helle Kathrine Wrang Klinge lavet en case.

I casen følger vi to fiktive børn, Mark og Anna, der begge er i risiko for at udvikle sprog- og/eller læsevanskeligheder og derfor i særlig grad vil møde test og tidlige indsatser fra kommunens side. Vi følger dem fra de fødes til slutningen af 2. klasse. Både fordi Silkeborg Kommune arbejder med tidlig indsats, og fordi det er denne del af testprocessen, som Lene Lerche Jørgensen og Helle Kathrine Wrang Klinge er involveret i. Efter 2. klasse er det fortsat den enkelte skole, der gennemfører testene, men reaktionen på testresultater er mere lokal – med mulighed for vejledning af kommunens konsulenter.

Faktorerne, som sundhedsplejersken spørger til og kigger efter, er udviklet af Silkeborg Kommune på baggrund af eksisterende forskning på området og med sparring fra det tidligere Center for Børnesprog, Syddansk Universitet (nu under TrygFondens Børneforskningscenter). Det betyder, at sundhedsplejersken, hvis hun finder grundlag for det, tilbyder Marks og Annas familier en såkaldt Sproggave. Et sprogstimulerende materiale, der blandt andet indeholder legetøj, vejledning og bøger. Sproggaven foræres til forældrene første gang, når deres barn er 8 måneder, anden gang, når det er 2 år, og tredje gang, når det er 3 år gammelt.

Sproggaven foræres til forældrene første gang, når deres barn er 8 måneder.

Barnets 2-års Sproggave henter forældrene selv på biblioteket. Annas forældre tager hende med derind, hvor de får en rundvisning og den nye Sproggave. Det er en lille grøn rygsæk, som Anna selv kan bære hjem på ryggen, og som er fyldt med sprogstimulerende legetøj og bøger. Marks mor glemmer at tage på biblioteket for at hente Sproggaven, men da hun senere tager ham til tandlæge som 2-årig, får han her den lille grønne rygsæk med sig. Bibliotekerne udstiller bøger samt andre materialer til sprogstimulering; noget, der igen formidles i kommunens dagtilbud, på skolerne samt hos tandlægerne, hvor materialerne også er at finde i venterummet.

Mark og Anna, fra 3 år til skolestart

Nu er Mark og Anna blevet 3 år, de er startet i børnehave og skal, efter dagtilbudslovens § 11, sprogvurderes, hvis de formodes at have behov for sprogstøtte. I Silkeborg Kommune sprogvurderes alle tosprogede børn og de 20 % etsprogede børn, der er i risiko for sprog- og læsevanskeligheder.

Til sprogvurderingen anvender kommunens dagtilbud materialet *Sprogvurdering 3-6*, der er udviklet af TrygFondens Børneforskningscenter for Børne- og Socialministeriet. Sprogvurderingen viser, at Anna har brug for en særlig sprogindsats. Dagtilbuddet indkalder derfor hendes forældre til et møde, hvor også en tale-hørekonsulent deltager.

Her får forældrene inspiration til, hvad de kan gøre for at stimulere Annas sprog derhjemme, og dagtilbuddet orienterer om, hvad de gør for at understøtte hendes sprog, mens hun er i børnehaven. I forbindelse med dette møde får forældrene Sproggaven til 3-årige.

Da Anna viste sig at have behov for en særlig sprogindsats ved 3-års alderen, sørger børnehaven for at følge op med en ny sprogvurdering, inden hun starter i skole. Fokus er her på, om der har været en positiv udvikling i hendes sprog. I fald vurderingen viser, at hun stadig har brug for en særlig sprogstøtte, sættes der på ny ind med en individuel handleplan i forhold til de voksnes understøttende indsats af Anna: pædagogerne og hendes forældre.

For at sikre, at alle kommunens børnehuse arbejder med at optimere deres sprogmiljø, afholdes der hvert år i februar måned et møde, hvor de sproganvarlige og lederen i institutionen, en tale-høre konsulent, en tosprogsvejleder samt læsevejlederen på børnenes kommende skole deltager. Her drøftes det, hvordan børnehuset kan arbejde med at sikre et godt sprogmiljø for alle børn, og hvordan skolen bedst kan modtage og støtte de børn, der er udfordret i deres tale-sprogudvikling.

Mark og Anna – i skole

Vi spoler lidt på tiden igen. Mark og Anna er blevet 6 år, udrustet med skoletaske, nyt penalhus, madkasse og på vej i skole. Her skal de møde nye venner, lærere og meget snart endnu en test. Siden august 2009 har det været obligatorisk at sprogvurdere alle børn i starten af børnehaveklassen. I Silkeborg Kommune gennemføres testen inden efterårsferien, og for de elever, der her placerer sig i særlig eller fokuseret indsats, vil man i skolen iværksætte en understøttende undervisning samt rådgive forældrene om, hvordan de kan understøtte barnets udvikling i hjemmet. Disse elever testes igen i foråret som opfølgning på deres sproglige udvikling.

Også her anvendes materialet *Sprogvurdering 3-6*. Det giver nemlig skolen mulighed for at sammenligne Marks og Annas resultater med de sprogvurderinger, der blev foretaget, da de gik i børnehaven. Kommunen har valgt at gøre således, fordi det un-

derstøtter samarbejdsfladen mellem dagtilbud og skole og sikrer en rød tråd i såvel sproget om testen som de indsatser, der gøres på baggrund af testen.

Denne gang viser sprogvurderingen, at både Anna og Mark har brug for en særlig indsats i forhold til afkodning. Da Annas far er ordblind, er der ekstra opmærksomhed på, om hun også er i risiko for at udvikle ordblindhed. Det betyder, at testen giver børnehaveklasselederen viden, som hun kan differentiere sin undervisning og sine undervisningsmaterialer efter. I midten af 1. klasse har skolen mulighed for at anvende Ordblinderisikotesten, og hvis den viser, at Anna er i risiko for at udvikle ordblindhed, vil skolen tilrettelægge en undervisning derefter.

I både 1. klasse og 2. klasse vil Mark og Anna, sammen med deres klassekammerater, igen blive testet. Først med Ordlæseprøve 1, dernæst med Ordlæseprøve 2, der begge tester deres afkodning. Testen genererer en rapport, som sammen med sprogvurderingen, der blev foretaget tilbage i dagtilbuddet og i 0. klasse, og sammen med Marks og Annas øvrige testresultater, såsom de nationale test i 2. klasse, tages op på en læsekonference i henholdsvis 1. og 2. klasse. Her deltager dansklæreren, læsevejlederen, en repræsentant fra skoleledelsen samt kommunens læsekonsulent. Hvis disse test i 1. og 2. klasse viser, at Mark og Anna har brug for yderligere støtte til afkodningen, så drøftes dette på læsekonferencen, hvor parterne i samarbejde laver en plan for indsatsen. Hvis Anna fortsat har store udfordringer med afkodningen, kan det være, at skolen beslutter, at hun skal gennemføre DVO-testen for ordblindhed.

Sammen om test i Silkeborg Kommune

Vi forlader casen Mark og Anna i 2. klasse. De test, som de to børn og de mange fagprofessionelle har gennemført, har betydet, at der har været et stort fokus på deres sprog- og læsevanskeligheder. De er ikke blevet overset og ladet alene med disse. Testene har synliggjort dem, og de fagprofessionelle har sikret, at en målrettet indsats kunne iværksættes sammen med familien samt dagtilbud og skole.

Dermed er der blevet skabt de bedst mulige rammer for, at de to børn kan udvikle deres sproglige kompetencer.

Testene giver et godt billede af, hvad der skal arbejdes med og gives støtte til.

Man kan indvende, at det store fokus på test og testresultater tager tid fra et andet – og lige så vigtigt – pædagogisk arbejde i vuggestuen og børnehaven samt fra lærerens undervisning i klasseværelset. Dog er denne tid givet godt ud. Det mener både Lene Lerche Jørgensen og Helle Kathrine Wrang Klinge. Testene giver et godt billede af, hvad der skal arbejdes med og gives støtte til.

Derved kommer alle børn sprogligt med og får det bedste ud af deres tid i såvel vuggestue, børnehave som skole. I Silkeborg Kommune er der kultur for at have fokus på læringsbetingelser og det at kunne bruge sprog samt på, at det at kunne læse og skrive er uomgængelige kompetencer. Samtidig påpeger Lene Lerche Jørgensen og Helle Kathrine Wrang Klinge, med reference til Heckmanns kurve, at der er evidens for, at jo tidligere man investerer i et menneskes liv, jo større effekt har denne indsats, og jo bedre kan man udligne forskelle i færdigheder. Kort fortalt viser Heckmanns kurve, at en tidlig indsats koster mindre for samfundet end en senere indsats. En tidlig indsats er derfor givet rigtig godt ud i det lange løb.

Den røde tråd i samarbejdet

For at testene skal resultere i en positiv udvikling af børnenes sprog og give et positivt afkast i et større, samfundsmæssigt perspektiv, er det vigtigt, at de mange, forskellige fagprofessionelle samarbejder om dem, og at børnenes familie inddrages. Den røde tråd er derfor også et fokus i Silkeborg Kommune. Selvom testene gennemføres lokalt i dagtilbuddet og på skolerne, så diskuteres resultaterne i forskellige fora, hvor kommunens tale-hørekonsulenter, tosprogs konsulenter og læsekonsulenter også deltager. Endvidere inddrages forældrene i opfølgningen på testresultatet. Kommunens biblioteker støtter op ved at udlevere Sproggaver, finde og udstille bøger samt andre ma-

aterialer til sprogstimulering, og børnetandlægerne kender materialerne og har dem til udlevering, hvis familierne ikke får dem afhentet på biblioteket.

Srogansvarlige og læsevejledere opkvalificeres løbende gennem deltagelse i kommunalt netværk med kommunens læsekonsulenter..

På kommunalt plan samles og diskuteres testresultaterne også. Her med henblik på at undersøge, om der er dagtilbud eller skoler, der ville have gavn af at få deres sprog- og læseindsats styrket yderligere. Det har eksempelvis udmøntet sig i, at der i hvert børnehus er uddannet srogansvarlige. Samtidig tilbyder kommunens PPR 'Sprog i samspil'; en efteruddannelse, som kvalificerer pædagogerne yderligere til at arbejde med sprogstimulering i hverdagen. Derved sikres det, at der er srogansvarlige fagpersoner i det enkelte dagtilbud, som både kan indgå i samtalen om det pågældende testresultat, men især er styrket i forhold til at kunne igangsætte sprogstimulerende tiltag. På samme måde har hver skole mindst en læsevejleder med særlig viden om skriftsproglig udvikling generelt og understøttende indsats i forhold til elever med specifikke vanskeligheder. Både srogansvarlige og læsevejledere opkvalificeres løbende gennem deltagelse i kommunalt netværk med kommunens læsekonsulenter.

Selvom alt således er sat ind på, og alle samarbejder om at sikre, at ingen børn med sprog- eller læsevanskeligheder overses, så er det ikke ensbetydende med, at disse problemer helt kan elimineres. Cirka hvert 10. barn i Silkeborg Kommune kræver stadig en særlig og fokuseret indsats. Lene Lerche Jørgensen og Helle Kathrine Wrang Klinge ser dette som et udtryk for, at test identificerer problemet – ikke løser det. For dem er det væsentligste, at testene synliggør problemet og genererer konkrete data, som der kan handles på. Både i hjemmene, i dagtilbuddene og i skolen.

Læs mere om sprog- og læseindsatsen i Silkeborg Kommune:

Udviklingsplan for Sprog for 0-12 år:

https://silkeborg.dk/~media/Borger/Boern-Skole-og-Familie/Nyheder/Udviklingsplan-for-sprog-0-12-%C3%A5r_web.pdf?la=da

Silkeborg Kommunes Sprog- og Læsestrategi:

http://silkeborgkommune.dk/~media/Om%20kommunen/Politikker%20planer%20og%20strategier/0_18%20aarsomraadet/sprog%20og%20laering/Sprog-_og_l%C3%A6sestrategi.pdf

Sproggaven i Silkeborg Kommune:

<https://silkeborg.dk/Borger/Boern-skole-og-familie/Dagpleje-vuggestue-og-boernehave/Sproggaven>

Sproggaven i Silkeborg Kommune

VIVE har afdækket kommunale praksisser for samarbejde om sociale indsatser i dagtilbud. Afdækningen er udarbejdet for Socialstyrelsen. Afdækningen viser, at der er 125 praksisser for samarbejde om sociale indsatser mellem dagtilbud og henholdsvis forældre, sundhedspleje, socialrådgivere og frivillige aktører. Sproggaven i Silkeborg er udvalgt blandt 13 lovende praksisser. Se mere her: <http://www.kora.dk/udgivelser/udgivelse/i15588/Maalrettede-sociale-indsatser-i-dagtilbud>

Klub Penalhus i Silkeborg Kommune

Sproggaven er en implementeret del af Silkeborg Kommunes praksis. Som opfølgning på Sproggaven har udvalgte elever på 3. og 5. klassetrin fra 2016 til 2018 deltaget i Socialstyrelsens afprøvning af projekt Klub Penalhus. Inspireret af ovenstående arbejdes der p.t. på at udvikle/implementere et kommunalt bogprojekt til udsatte elever på mellemtrinnet: <https://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/born/klub-penalhus>

Molevitten

Dansksystemet, der får alle med

Molevitten er et dansksystem til indskoling i to spor. Det ene spor er et struktureret og gennemprøvet læseprogram med en systematisk og lydbaseret tilgang til læseundervisningen og dertilhørende individuelle læsebøger.

Det andet spor rummer sprudlende litteraturarbejde med en legende og sansemæssig tilgang til litteraturen, og hvor fællesskab, dannelse og oplæsning er i højsædet.

Tilsammen kommer de to spor omkring alle danskfagets mål, og arbejdsdelingen mellem de to spor er klar og struktureret, så du kan bruge systemet fleksibelt.

Se mere på: alinea.dk/molevitten

Alinea